

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการพิเศษแทนการฟ้องเด็กและเยาวชน*

มารีสา กอเข็มมุขอ**

บทนำ

ในปัจจุบัน ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนมีจำนวนมากขึ้นในลักษณะที่หลากหลายรูปแบบ ไม่ใช่เฉพาะความผิดทางศีลธรรมเล็กๆ น้อยๆ เท่านั้น แต่ล่วงไปถึงการทำผิดกฎหมายบ้านเมือง โดยพบเห็นได้จากข่าวสารต่างๆ ผ่านทางสื่อมวลชนหลายแขนงที่มักปรากฏพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กและเยาวชน เช่น ในปี พ.ศ. 2557 คดีที่เด็กและเยาวชนถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ มีจำนวนทั้งหมด 36,537 คดี เป็นเด็กหรือเยาวชนเพศชาย 34,108 คดี เพศหญิง 2,429 คดี จำนวนคดีที่เป็นการกระทำความผิดซ้ำ 6,402 คดี¹

จากสถิติจำนวนเด็กและเยาวชนกระทำความผิดถือว่ามีจำนวนมากและมีกฎหมายออกมาเพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพและวิธีปฏิบัติต่อเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ และอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อเด็กในทุกรูปแบบ เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าเด็กและเยาวชนมีวุฒิภาวะที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ทั้งด้านการเรียนรู้ อารมณ์และพฤติกรรม ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี มีประสบการณ์ในการดำรงชีวิตน้อยกว่าผู้ใหญ่ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิด ดังนั้นจึงต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนไว้เป็นพิเศษแตกต่างจากคดีธรรมดาทั่วไปเพื่อสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน จึงได้มีการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวคลุมทุกจังหวัดทั่วประเทศ โดยมีพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 กำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในคดีซึ่งเด็กและเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดทางอาญา

แม้ในปัจจุบันก็ยังปัญหาเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทางอาญามีจำนวนมากขึ้นทั้งในเขตกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด ถือได้ว่าเป็นปัญหาสังคมที่มีความสำคัญประการหนึ่งซึ่งทำให้เกิดความเสียหายในด้านเศรษฐกิจ งบประมาณ รวมถึงความปลอดภัยในสุขภาพชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

---

* บทความนี้เรียบเรียงมาจากสารนิพนธ์ เรื่อง “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการพิเศษแทนการฟ้องเด็กและเยาวชน” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ปีการศึกษา 2558.

** นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.

¹ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม [ออนไลน์], 2557. เข้าถึงได้จาก: <http://www.djop.maj.go.th> [20 มกราคม 2558].

โดยพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งมีผลบังคับใช้วันที่ 22 พฤษภาคม 2554 และมาตรา 9 บัญญัติให้ยกเลิกพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 เหตุผลสำคัญในการตราพระราชบัญญัติดังกล่าวก็เพื่อให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ และ โครงสร้างใหม่ รวมทั้งส่วนของกระบวนการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก² โดยมีการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาทั้งในชั้นก่อนฟ้องคดีและหลังฟ้องคดีได้ซึ่งใช้หลักการพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) และการหันเหเด็กหรือเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรม (Diversion) ทั้งนี้เพื่อลดตราบาปมิให้เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดต้องมีความเสียหายติดตัวไปในอนาคตอันจะส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตร่วมกับสังคมโดยไม่ถูกต้องข้อรังเกียจ จึงมีข้อสังเกตเกี่ยวกับบทบาทของศาลเยาวชนและครอบครัวในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องคดีตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 ซึ่งว่าด้วยการกำหนดมาตรการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่มีความไม่เหมาะสมหลายประการ จึงก่อให้เกิดปัญหา ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการเริ่มจัดทำแผนเป็นอำนาจของผู้อำนวยการสถานพินิจคนเดียว

ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 เป็นมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทางอาญา เมื่อพิจารณาตามมาตรา 86 แล้ว ต้องมีหลักเกณฑ์ ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้อง จึงจะได้รับการพิจารณาให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนก่อนฟ้องคดี โดยเป็นอำนาจของผู้อำนวยการสถานพินิจเป็นผู้พิจารณาแต่เพียงผู้เดียวเท่านั้น

ผู้ศึกษาเห็นว่าในส่วนที่ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจเพียงคนเดียว ในการพิจารณาตามหลักเกณฑ์ ตามมาตรา 86 แล้วเห็นว่าเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดดังกล่าวไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามมาตรา 86 ควรให้เด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสเข้าสู่กระบวนการตาม มาตรา 86 โดยที่ไม่ถูกเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาหรือขั้นตอนกระบวนการทางศาล โดยให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในการทบทวนการใช้ดุลพินิจของผู้อำนวยการสถานพินิจในการพิจารณาหลักเกณฑ์ดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหาที่กระทำความผิดเอง เช่น บิดามารดา ญาติของ

² โปรดดูหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553.

ผู้ต้องหา ผู้ปกครองของผู้ต้องหา ผู้ดูแลผู้ต้องหา เข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาซึ่งบุคคลดังกล่าวไม่มีอำนาจในการตัดสินใจในการใช้ดุลพินิจของผู้อำนวยการซึ่งอาจใช้ดุลพินิจไม่รอบครอบทำให้เด็กไม่ได้รับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู โดยให้อำนาจบุคคลเหล่านั้นมีสิทธิตามกฎหมาย โดยให้มีส่วนร่วมในการพิจารณาประกอบดุลพินิจของผู้อำนวยการสถานพินิจที่พิจารณาเด็กหรือเยาวชนที่ไม่เข้าเงื่อนไขตามมาตรา 86 ที่จะรับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเพื่อทำการพิจารณาให้ออญาต เนื่องจากบิดามารดา ญาติของผู้ต้องหา ผู้ปกครองของผู้ต้องหา ผู้ดูแลผู้ต้องหา เพราะผู้ต้องหาที่กระทำความผิดยังถือว่าเป็นเด็กหรือเยาวชน ซึ่งอยู่ในความดูแลของบุคคลดังกล่าวและถือว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้มีส่วนได้เสียในคำสั่งของผู้อำนวยการสถานพินิจ เพราะคำสั่งดังกล่าวเป็นการกระทบสิทธิของผู้ต้องหาที่ต้องเข้าสู่กระบวนการทางศาล หากให้บุคคลดังกล่าวเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบคำสั่งของผู้อำนวยการสถานพินิจซึ่งเป็นการใช้อำนาจเพียงผู้เดียว เป็นการยับยั้งการใช้ดุลพินิจ และบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดและมีความผูกพันกับผู้ต้องหาที่กระทำความผิดมากที่สุดเพราะบางที่ผู้อำนวยการสถานพินิจดูไม่ทั่วถึงและไม่รู้ถึงนิสัยของเด็กหรือเยาวชนดีกว่าบิดามารดาของเด็กหรือเยาวชนและการกระทำของเด็กหรือเยาวชนเป็นการกระทำความผิดเป็นครั้งแรกและเด็กหรือเยาวชนพร้อมจะกลับตนเป็นคนดีได้ซึ่งตรงกับทางอาชญาวิทยาและการมีส่วนร่วมการให้บุคคลดังกล่าวเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเพื่อให้เด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดกลับคืนสู่สังคมเป็นพลเมืองดี

ดังนั้น จากการวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการเริ่มจัดทำแผนเป็นอำนาจของผู้อำนวยการสถานพินิจคนเดียว ตามมาตรา 86 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ในการเริ่มจัดทำแผนเป็นอำนาจของผู้อำนวยการสถานพินิจคนเดียวซึ่งอาจทำให้การใช้ดุลพินิจไม่เป็นกลาง เทียงธรรม หากมีการนำบุคคลที่ใกล้ชิดกับเด็กหรือเยาวชนโดยเฉพาะบุคคลในครอบครัวหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้ามาร่วมพิจารณาเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ในการเริ่มจัดทำแผนร่วมกับผู้อำนวยการสถานพินิจซึ่งกฎหมายให้อำนาจเพียงลำพังในการพิจารณาว่าเด็กหรือเยาวชนเข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 86 เพื่อให้เกิดการบังคับใช้กฎหมายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในการทำงานเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ปัญหาเกี่ยวกับอัตราโทษของความผิดที่นำมาจัดทำแผนบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน

การที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนมีอยู่หลายวิธี ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามช่วงระยะเวลา ค่านิยม จารีตประเพณีท้องถิ่น ความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ รวมทั้งทัศนคติปฏิกิริยาที่คนในชุมชนกระทำต่อเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดมีความเปลี่ยนแปลงไป แนวคิดในการลงโทษที่มุ่งหวังที่จะให้เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดออกจากสังคม เพื่อให้ผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนรู้สึกหวาดกลัวเข็ดหลาบ อีกทั้งเป็นการข่มขวัญให้เด็กและเยาวชนเกรงกลัว

โทษ เริ่มที่จะมีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดไปโดยแทนที่จะเน้นนโยบายการลงโทษอย่างเดียวแต่การขัด
 เกลาพฤติกรรมของเด็กหรือเยาวชนโดยการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาก็เป็นมาตรการ
 อีกร่างในการที่จะพยายามแก้ไขฟื้นฟูบำบัดผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชน (Reformation
 or Rehabilitation) เพื่อให้สอดคล้องแนวคิดหลักการขัดเกลาพฤติกรรมของมนุษย์เพื่อไม่ให้มีการ
 กระทำความผิดซ้ำอีก ทั้งยังเป็นการลดปริมาณคดีขึ้นสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้น ซึ่งการนำ
 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้กับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดตามมาตรา 86
 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553
 ได้มีการกำหนดอัตราโทษในการกระทำความผิดมาพิจารณาว่าเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดที่จะ
 นำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้กับเด็กหรือเยาวชนต้องอยู่ในหลักเกณฑ์ ดังนี้ คู่อตรา
 โทษคดีต้องมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 5 ปี เมื่อรับแจ้งการจับกุมหรือการแจ้งข้อกล่าวหาเด็ก
 หรือเยาวชนจากพนักงานสอบสวนไม่ต้องรอให้ปรากฏตามสำนวนการสอบสวนว่าเด็กหรือเยาวชนได้
 กระทำความผิดและความผิดที่ต้องมีอัตราโทษอย่างสูงที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปีไม่ว่าจะมี
 โทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม โดยให้ดูจากอัตราโทษอย่างสูงตามที่มีกำหนดในกฎหมายยังไม่ต้อง
 พิจารณาไปถึงโทษที่อาจได้ลด เช่น การได้ลดมาตราส่วนโทษเพราะความผิดที่ผู้ต้องหายังกระทำไม่
 สำเร็จจึงอยู่ในขั้นพยายามกระทำความผิด หรือได้รับการลดโทษด้วยเหตุแห่งอายุอัตราโทษนั้นนำมา
 พิจารณาเฉพาะโทษจำคุก ส่วนโทษปรับนั้นจะมีด้วยหรือไม่ก็ตาม ไม่ต้องนำหลักเกณฑ์โทษมาปรับ
 ประกอบการพิจารณาใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญานี้ การพิจารณาโทษตามมาตรา 86
 โทษจำคุกเป็นการรับโทษจำคุกจริงตามคำพิพากษาซึ่งถึงที่สุด ให้ลงโทษจำคุกและในความผิดที่รับ
 โทษนั้นมีโทษความผิดที่กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ดังนั้นหากเด็กหรือเยาวชนไม่เคย
 ได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือเคยรับโทษจำคุกแต่เป็นความผิด ที่กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุ
 โทษและเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดในอัตราโทษไม่เกินห้าปี จึงจะอยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะได้รับการ
 พิจารณาให้นำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้

จะเห็นได้ว่า จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวของกฎหมายดังกล่าวได้มีการกำหนดอัตราโทษ ใน
 คดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้
 ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษ
 จำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือ
 ความผิดลหุโทษ ตามมาตรา 86 วรรคแรก นั้น ซึ่งอัตราโทษจำคุกไม่เกินห้าปีเป็นความผิดที่เป็นข้อหา
 เล็กๆน้อยๆไม่มีความร้ายแรง เช่น ความผิดทางอาญา ความผิดฐานลักทรัพย์ มาตรา 334 เช่น เด็ก
 หรือเยาวชนขโมยของของเพื่อน เนื่องจากเกิดจากความคึกคะนอง บางครั้งเพื่อนชวนทำให้
 ขโมย ซึ่งโทษความผิดฐานลักทรัพย์ตามมาตรา 334 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือเด็กหรือ
 เยาวชนกระทำความผิดฐานทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้อื่น มาตรา

295 เช่น เด็กหรือเยาวชนชกต่อยกับเพื่อนซึ่งไม่เป็นที่เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี ความผิดดังกล่าวที่กล่าวมาข้างต้นจึงจะนำมาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้กับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดตามมาตรา 86 เนื่องจากเข้าหลักเกณฑ์ที่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดได้รับการพิจารณาซึ่งตามมาตรา 86 วรรคแรก ได้มีหลักเกณฑ์ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้กับเด็กหรือเยาวชน ต้องหาว่ากระทำความผิดมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม เด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุก เว้นแต่เป็นความผิดที่กระทำโดยประมาทหรือลหุโทษ เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดี และผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาข้อมูลต่างๆ แล้วเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ซึ่งเด็กหรือเยาวชนที่เข้าหลักเกณฑ์เงื่อนไขดังกล่าวย่อมได้รับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามกฎหมายต่อไป

จากการวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับอัตราโทษของความผิดที่นำมาจัดทำแผนบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 วรรคแรก ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา ต้องหาว่ากระทำความผิดมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม เด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุก เว้นแต่เป็นความผิดที่กระทำโดยประมาทหรือลหุโทษ และเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดี ผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาข้อมูลต่างๆ แล้วเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนความประพฤติ บรรเทา ทดแทน หรือชดเชยความเสียหาย หรือเพื่อให้เกิดความปลอดภัยของชุมชนและสังคม หากเด็กหรือเยาวชนไม่ได้มีเจตนาที่จะกระทำความผิดถึงขั้นร้ายแรงและเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดี จะทำให้เด็กดังกล่าวกลับมาเป็นพลเมืองที่ดีได้ แต่หากปรากฏว่าอัตราโทษที่รับหนักขึ้นเกินกว่าห้าปี เด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดจะไม่ได้รับการพิจารณาตามมาตรา 86 อีกทั้งย่อมไม่เป็นไปตามการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานที่เด็กถือเป็นทรัพยากรของชาติในอนาคต หากได้รับการปกป้องและดูแลที่ดีย่อมเติบโตเป็นทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพและมีคุณค่าต่อประเทศชาติ เนื่องจากเด็กยังเป็นผู้ขาดประสบการณ์ชีวิตรวมทั้งมีความรู้สึกผิดชอบไม่สมบูรณ์ การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนจึงเป็นเรื่องสำคัญและมีความละเอียดอ่อน โดยต้องคำนึงถึงการปฏิบัติที่เหมาะสมเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการคุ้มครองสิทธิอย่างแท้จริง

3. ปัญหาเกี่ยวกับการให้ความยินยอมของผู้เสียหายในการจัดทำแผนบำบัดฟื้นฟู

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องความยินยอมในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาทั้งของผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดไว้ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญโดยมีหลัก

ว่าเด็กหรือเยาวชนและผู้เสียหายต้องให้ความยินยอมไว้ใน 2 ส่วน กล่าวคือ การให้ความยินยอมที่จะใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา และการให้ความยินยอมกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเข้าหลักเกณฑ์ การจัดทำแผนแก้ไขบำบัด ฟื้นฟูให้เด็กและเยาวชน หากจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชน อาจกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติได้ด้วย หลังจากจัดทำแผนแก้ไขการบำบัด ฟื้นฟู เสร็จแล้ว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจเสนอความเห็นประกอบแผนแก้ไขบำบัด ฟื้นฟูต่อพนักงานอัยการ เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ หากในกรณีพนักงานอัยการไม่เห็นชอบกับแผนแก้ไขบำบัด ฟื้นฟู ให้ส่งแก้ไขแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู หรือสั่งดำเนินคดีต่อไป หากในกรณีพนักงานอัยการเห็นว่าแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้เป็นไปเพื่อประโยชน์ของเด็กหรือเยาวชนแล้ว ให้พนักงานอัยการเห็นชอบกับแผนดังกล่าวและให้ดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ทั้งนี้ในการบำบัดฟื้นฟูต้องรับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดด้วย

ในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดต้องได้รับความยินยอมของผู้เสียหายซึ่งตามมาตรา 86 วรรคแรก แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 กำหนดให้ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษ อย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมิใช่โทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดี หากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติและอาจกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครองบุคคลหรือผู้แทนองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติด้วยก็ได้ แล้วเสนอความเห็นประกอบแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณา ทั้งนี้ การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนด้วย จึงจะสามารถจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้ อีกทั้งหากเป็นกรณีที่รัฐเป็นผู้เสียหายแม้อัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปีเมื่อรัฐไม่สามารถให้ความยินยอมได้แม้อัตราโทษจะไม่ร้ายแรง จากเหตุผลดังกล่าวหากไม่ได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนหรือแม้กระทั่งรัฐเองแล้วแม้จะเข้าหลักเกณฑ์กำหนดให้ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมิใช่โทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดี หากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้ก็ตาม ก็ไม่สามารถจัดทำ

แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องตามมาตรา 86 วรรคแรก ได้ จึงก่อให้เกิดผลเสียต่อเด็กหรือเยาวชนไม่ได้รับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและถูกดำเนินคดีทั้งที่เข้าไม่ได้มีการกระทำความผิดร้ายแรง และไม่ได้รับโอกาสในการกลับคืนสู่สังคมในการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรม

4. ปัญหาเกี่ยวกับผู้ร่วมในการจัดทำแผนบำบัดฟื้นฟู

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 87 ในการจัดทำแผนบำบัดฟื้นฟูแม้จะมีการกำหนดบุคคลที่จะเข้าร่วมประชุมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูมีสองลักษณะ ลักษณะแรกผู้ต้องเข้าร่วม ได้แก่ ฝ่ายเด็กหรือเยาวชน (รวมถึงบิดามารดา ผู้ปกครอง) ฝ่ายผู้เสียหาย (รวมถึงผู้ปกครองกรณีผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์) นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ ลักษณะที่สองผู้ที่อาจเข้าร่วม ได้แก่ ผู้แทนชุมชน หน่วยงานที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำผิด พนักงานอัยการ อันเป็นการร่วมกันจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนนี้เป็นรูปแบบที่คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญตามอนุสัญญาสิทธิเด็ก และเป็นการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนเพราะในกระบวนการดังกล่าวมีนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ที่มีความเข้าใจถึงจิตใจเด็กหรือเยาวชน แม้ผู้อำนวยการสถานพินิจจะเป็นผู้มีอำนาจเชิญบุคคลดังกล่าวตามที่กล่าวมาข้างต้นในการเข้าร่วมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูโดยครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ มาตรา 87 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 แล้วก็ตามแต่การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด อาจไม่ได้ประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากบุคคลที่เข้าร่วมที่ผู้อำนวยการสถานพินิจเชิญในการเข้าร่วมเป็นผู้มีความรู้เฉพาะด้าน เช่นนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในตัวเด็กหรือเยาวชนโดยวิเคราะห์จากสภาพจิตใจสภาพครอบครัวแล้วนำมาประเมินผลในตัวเด็กหรือเยาวชนเท่านั้นแต่บุคคลดังกล่าวไม่สามารถให้ความรู้คำแนะนำในด้านข้อกฎหมายหากเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด หรือบิดามารดา ผู้ปกครอง มีความสงสัยในการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชนรวมทั้งให้คำแนะนำในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนอาจถูกฟ้องดำเนินคดี ซึ่งบุคคลดังกล่าวไม่มีความรู้ความเข้าใจในด้านกฎหมายที่จะให้คำปรึกษาแก่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันได้ อาจจะทำให้เกิดปัญหาทำให้เด็กหรือเยาวชนอาจถูกดำเนินคดีทางกฎหมายโดยไม่สมควรที่จะถูกดำเนินคดี ซึ่งตามวัตถุประสงค์ในการตรากฎหมายเรื่องนี้เป็นการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงการไกล่เกลี่ยสมานฉันท์เข้ามาเพื่อเบี่ยงเบนเด็กหรือเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุด แต่ในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู หากเด็กหรือเยาวชนไม่เข้าใจกระบวนการทางข้อกฎหมายหรือตัวเด็กหรือเยาวชนไม่ได้รับการดำเนินการตามแผนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูย่อมเสียโอกาสในการเข้าใจขั้นตอนการดำเนินการทางกฎหมาย ซึ่งในหลักเกณฑ์ดังกล่าวไม่ได้มีการกำหนดผู้ให้คำปรึกษาทางกฎหมายเพื่อให้เด็กหรือเยาวชน แม้กระทั่งบิดามารดา ผู้ปกครอง

ผู้ดูแล หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผน หากมีข้อสงสัยในเรื่องกฎหมายหรือข้อกฎหมายทางอาญา อาจไม่ได้รับคำแนะนำที่ถูกต้องวิธีทำให้เด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดเสียโอกาสในการรู้ข้อกฎหมายและอาจทำให้เด็กไม่ได้รับประโยชน์ในเรื่องสิทธิที่เขาจะต้องรู้ ซึ่งส่งผลเสียต่อเด็กหรือเยาวชนเป็นอย่างมาก

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการกระทำผิดของเด็กหรือเยาวชนมีจำนวนมากขึ้นในปัจจุบัน เนื่องจากการกระทำผิดของเด็กหรือเยาวชนมีวุฒิภาวะแตกต่างจากผู้ใหญ่ไม่ว่าจะเป็นด้านอารมณ์ พฤติกรรม การเรียนรู้และความรู้สึกผิดชอบชั่วดีและมีประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตน้อยทำให้เด็กหรือเยาวชนมีการกระทำความผิดทางอาญาง่ายขึ้นและจะใช้มาตรการการลงโทษเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ คงไม่เหมาะสมกับเด็กหรือเยาวชนซึ่งเจตนากรรมของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 เน้นกระบวนการที่จะมีให้เด็กหรือเยาวชนมีคำพิพากษาคัดตัวอันเป็นการลดตราบาปมิให้เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดนั้นถูกตราหน้าว่าเป็นอาชญากรซึ่งขั้นตอนกระบวนการดังกล่าวนี้ถือได้ว่าเป็นขั้นตอนกระบวนการใหม่ที่เกิดขึ้นในชั้นก่อนฟ้อง กล่าวคือ เป็นการลดขั้นตอนทางกระบวนการทางตุลาการต่อเด็กและเยาวชนเพื่อให้สอดคล้องต่ออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กข้อ 40 อีกทั้งในขั้นตอนของมาตรา 86 คือการนำมาตรการหันเหคดียอกจากกระบวนการยุติธรรม ดังนั้นการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 จึงเป็นมาตรการใหม่และเป็นเครื่องมือใหม่ในทางกฎหมายที่จะแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนยิ่งกว่ามุ่งที่จะลงโทษ การศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการพิเศษแทนการฟ้องเด็กและเยาวชน

ผู้ศึกษาได้นำบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว 4 กรณี ดังนี้

1. พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 เมื่อพิจารณาตามมาตรา 86 นั้น เป็นอำนาจของผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาให้ความเห็นชอบเพียงผู้เดียว ในการพิจารณาให้เข้าสู่กระบวนการแก้ไขบำบัด ฟื้นฟู เด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดทางอาญา อาจจะทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่เด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดทางอาญาซึ่งผู้อำนวยการสถานพินิจอาจใช้ดุลพินิจไม่รอบครอบทำให้เด็กหรือเยาวชนไม่ได้รับการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูตามบทบัญญัติดังกล่าว

ควรแก้ไขเพิ่มมาตรา 86 วรรคแรก โดยเพิ่มให้ครูหรืออาจารย์ของเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดเข้ามาร่วมกับผู้อำนวยการสถานพินิจ หรือผู้ได้รับมอบหมายในการพิจารณาจัดทำแผน

แก้ไขบำบัดฟื้นฟู ที่จะเข้าสู่กระบวนการเป็นมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องและผู้ อำนวยสถานพินิจ สามารถมอบหมายในการพิจารณาการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ในกรณีที่ไม่อยู่ หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ด้วย

2. พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 วรรคแรก เกี่ยวกับอัตราโทษของความผิดที่นำมาจัดทำแผนบำบัดฟื้นฟูเด็ก ในคดีที่ เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา ต้องหาว่ากระทำความผิดมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่ กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี หากเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดเพียงครั้งแรกและมี อัตราโทษที่หนักขึ้น หากอัตราโทษเกินห้าปีเด็กหรือเยาวชนย่อมไม่ได้รับการพิจารณาตามมาตรา 86

ควรแก้ไขเพิ่มเติมอัตราโทษมาตรา 86 วรรคแรก อัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมาย กำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินสิบปีและยกเว้นความผิดโดยประมาท เนื่องจากหากเด็กหรือเยาวชนที่กระทำ ความผิดทางอาญาเป็นครั้งแรกหรือเป็นการกระทำโดยไม่มีเจตนาในความผิดที่มีอัตราโทษเกินกว่าห้า ปี ได้รับการพิจารณาเข้ารับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ตามมาตรา 86

3. พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 วรรคแรก เกี่ยวกับการให้ความยินยอมของผู้เสียหายในการจัดทำแผนบำบัดฟื้นฟู กฎหมายกำหนดให้ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชน แต่ในส่วนที่รัฐเป็นผู้เสียหาย ไม่ได้ระบุไว้ว่าบุคคลที่ให้ความยินยอมเป็นบุคคลใด

ควรแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 86 การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหากรัฐเป็นผู้เสียหายในเรื่อง การให้ความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนนั้น ให้ยกเว้นในกรณีรัฐเป็นผู้เสียหายไม่ต้อง ได้รับความยินยอม

4. ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 87 วรรคแรก เกี่ยวกับผู้ร่วมในการจัดทำแผนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ไม่ได้มีการ กำหนดที่ปรึกษาทางกฎหมายเข้ามาให้คำปรึกษาแก่เด็กหรือเยาวชนตลอดจนแนวทางกฎหมายที่เด็ก หรือเยาวชนจะได้รับหากปฏิบัติตามแผนหรือหากไม่มีการปฏิบัติตามแผนแล้วเด็กหรือเยาวชนจะ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เด็กหรือเยาวชน

ควรแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 87 โดยให้มีที่ปรึกษาทางกฎหมายเข้าร่วมประชุมในการให้ คำแนะนำทางกฎหมาย เนื่องจากหากมิได้ปฏิบัติตามแผนจะมีการดำเนินคดีต่อไปอย่างไรจะทำให้เด็ก และเยาวชนเข้าใจการกระทำความผิดของตนมากยิ่งขึ้น และเป็นการลดไม่ให้เกิดและเยาวชนกลับมา กระทำผิดซ้ำอีก

บรรณานุกรม

- กรรข นาควิเชตร และคณะ. การศึกษารูปแบบการแก้ไขฟันผู้กระทำผิดในชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน. กรุงเทพมหานคร: กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม, 2555.
- กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม. [ออนไลน์]. 2556. เข้าถึงได้จาก: <http://www.djop.maj.go.th> [20 มกราคม 2558].
- กรรณิการ์ แสงทอง. การนำกระบวนการละครมาใช้เพื่อการแก้ไขฟันผู้เด็กและเยาวชนที่กระทำผิด. การศึกษาอิสระ, หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมกับเอกชน รุ่นที่ 23 วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร. 2554.
- กฤศ จิรภาสพงศา. แนวทางในการนำมาตรการแก้ไขฟันผู้กระทำผิดในชุมชนมาใช้กับการกระทำผิดโดยเด็กในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2552.
- ชีวีวัฒน์ หวานอารมณ์. ปัญหาทางกฎหมายในการแก้ไขฟันผู้เด็กและเยาวชนที่ผ่านกระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2550.
- บุญมา โกลมเปลีน. อาชญาวิทยาและการราชทัณฑ์. ใน อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพหลวงนรบาล เวชสิทธิ์ (เต็ม โกลมเปลีน) พระนคร: โรงพิมพ์มหาดไทยกรมราชทัณฑ์, 2503.
- ประเทือง ธนียผล. กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2556.
- _____. อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. กรุงเทพมหานคร: แสงจันทร์การพิมพ์, 2538.
- ประเสริฐ เมฆมณี. ทัณฑวิทยา. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, 2528.
- วิไล จิวังกูร. กฎหมายคุ้มครองผู้ใหญ่ในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง. คู่มือกระบวนการยุติธรรมเชิงเหยี่ยวยาแก้ไขในศาลเยาวชนและครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ศาล. 2551.
- สิงห์ชัย สุพรรณพงษ์. มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86.. งานเอกสารวิชาการของหลักสูตรพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2555.
- สุพจน์ สุโรจน์. กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2554.

ประมวลกฎหมายอาญา.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553.

ปฎิญาสาทว่าด้วยเด็กและเยาวชน.

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก.